

TRANSPOSITION APPLICATION IN UKRAINIAN TRANSLATIONS OF “IVANHOE” BY WALTER SCOTT

Ostapenko S. A.

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Foreign Philology, Ukrainian Studies,
Social and Law Disciplines*

*Donetsk National University of Economics and Trade named
after Mykhailo Tugan-Baranovsky*

Tramvaina str., 16, Kryvyi Rih, Ukraine

orcid.org/0000-0002-3915-4854

ostapenko@donnuet.edu.ua

Key words: *adjectivation,
adverbalization,
pronominalization,
substantivation, transposition,
verbalization, literary
translation.*

The article investigates the problem of application of transformation of transposition in Ukrainian translations of Walter Scott's novel "Ivanhoe", their comparative analysis is carried out, their complexity and justification are demonstrated. It is emphasized that the main goal of the translator is to achieve adequate translation. To achieve this goal, it is necessary to use translation transformations skillfully, adhering to the relevant norms of the targeted language, thus ensuring a more accurate rendering of information of the original text.

The main scientific results are obtained applying a set of general scientific and special methods of research, namely: analysis and generalization of scientific literature on the problems of complex sentences and ways of their translation; theoretical generalization, analysis and synthesis; holistic and integral approaches to the study of linguistic phenomena; comparative, descriptive and analytical methods.

On the basis of a comparative analysis of the texts of the original and translations of Walter Scott's novel "Ivanhoe" performed by Yu. Lisniak & H. Lozynska, D. Radiienko and I. Davydenko the author states that Yu. Lisniak & H. Lozynska deviated somewhat from the norms of the original language and brought their translation closer to the norms of Ukrainian morphology, applying about 400 transformations. Thus, the translators made the text of the translation easier for Ukrainian readers to comprehend. In turn, the translations made by D. Radiienko and I. Davydenko demonstrate the translators' efforts to adhere to the norms of the original, which sometimes overloads the semantic informativeness of the narration. The author concludes that the most commonly used types of transposition are adjectivation and verbalization, and the less commonly used are substantivation and adverbialization. But at the same time, the analysis demonstrates that most of the transformations are of complex nature, which proves that the translation of a literary text necessitates the translator to take into account all the characteristics and peculiarities of the fiction text, not limiting himself to any one task, but to use all available tools and techniques to achieve the best translation.

ЗАСТОСУВАННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТРАНСПОЗИЦІЇ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ РОМАНУ ВАЛЬТЕРА СКОТТА «АЙВЕНГО»

Остапенко С. А.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземної філології, українознавства
та соціально-правових дисциплін
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
вул. Трамвайна, 16, Кривий Ріг, Україна
orcid.org/0000-0002-3915-4854
ostapenko@donniet.edu.ua*

Ключові слова:

*адвербалізація, ад'єктивація,
вербалізація, субстантивізація,
прономіналізація,
транспозиція, художній
переклад.*

У статті досліджено проблему застосування трансформації транспозиції в українських перекладах роману Вальтера Скотта «Айвенго», здійснено їх порівняльний аналіз, продемонстровано їх комплексність та виправданість. Наголошено, що основна мета перекладача полягає в досягненні адекватного перекладу, чому сприяє вміння використовувати перекладацькі трансформації з дотриманням відповідних норм мови перекладу, що забезпечує більш точну передачу інформації, закладеної в оригінальному тексті.

Основні наукові результати були отримані з використанням комплексу загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, а саме: аналізу та узагальнення наукової літератури з проблем перекладацьких трансформацій; теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу; цілісних та інтегральних підходів до дослідження лінгвістичних явищ; порівняльного, описового та аналітичного методів.

На основі компаративного аналізу текстів оригіналу та перекладів роману Вальтера Скотта «Айвенго», зроблених Ю. Лісняком та Г. Лозинською, І. Давиденком і Д. Родієнко, констатовано, що Ю. Лісняк та Г. Лозинська дещо відійшли від норм мови оригіналу й наблизили свій переклад до норм української морфології, застосувавши для цього близько 400 трансформацій. Перекладачі зробили текст перекладу легшим для сприйняття українським читачем. Виявлено, що переклад, зроблений І. Давиденком і Д. Родієнко, демонструє намагання перекладачів дотримуватись норм оригіналу, що інколи переважує смислову інформативність нарації. Зазначено, що найчастіше в перекладах застосовувались такі види транспозиції, як ад'єктивація та вербалізація.. Найменш вживаними були субстантивізація та адвербалізація. Але водночас проведений аналіз констатує, що здебільшого трансформації мали комплексний характер, що доводить зумовленість перекладу художнього тексту необхідністю враховувати всі характерні риси та особливості тексту художнього твору, не обмежуватися лише якимось одним завданням, а сукупно використовувати всі доступні засоби і прийоми для досягнення найбільш якісного перекладу і адекватності – основної мети перекладацької діяльності.

Problem statement. Fiction text plays a significant role in human life. It serves as a “monument” that preserves and reflects the cultural ideas presented by the author. Thanks to works written in a certain historical period, readers can learn about the worldview, historical facts and the life of the people of that time. Therefore, the translator has a great

responsibility to make the translation that would meet the quality criteria, and in a short time. He is faced with the task of creating a new text with high artistic value. The fate of the text is entirely in the hands of the translator.

The translation process involves establishing a relationship between the data of the targeted language

and the source language. Translation difficulties (namely, lexical, grammatical and stylistic) are due to the mismatch between the units of the targeted language and the source language. To overcome such inconsistencies, the translator uses interlanguage substitution techniques to achieve equivalence between the original text and the translated text. These techniques are called translation transformations. The choice of transformation depends on a number of factors and is due to the lexical and grammatical features of the source language and the language of translation.

Given the differences in the grammatical structure of English and Ukrainian, translation from one language to another is not possible without grammatical transformations. Grammatical transformations are first of all reorganization of a sentence (change of its structure) and various substitutions – both syntactic and morphological. Grammatical transformations depend on various reasons – both purely grammatical and lexical, although the main role is played by grammatical factors, i.e. differences in language.

Due to the differences in the morphology of the English and Ukrainian languages, the focus should be on the transformation of transposition.

Analysis of recent research and publications.

Linguists' interest in the problem of translation transformations and their coverage is already traditional in the course of translation theory and practice. Such linguists as L. Barkhudarov, A. Gudmanian, V. Karaban, V. Komissarov, I. Korunets, O. Rebrii, L. Chernovatyi and others have devoted their works to the study of translation transformations. Scientists L. Naumenko and A. Hordieieva identified all types of transformations and systematized them accordingly. But the question of the justification of the use of transformations in the translation of works of fiction continues to be the focus of modern linguists.

Formulation of the purpose and tasks of the research. The purpose of the scientific research is to analyze the application of the transformation of transposition in Ukrainian translations of Walter Scott's novel "Ivanhoe" performed by Yu. Lisniak & H. Lozynska, D. Radiienko and I. Davydenko, their comparative analysis, complexity and justification.

The **subject** of the research is the different types on transposition; the **object** of the research is the translations of Walter Scott's novel "Ivanhoe" performed by Yu. Lisniak & H. Lozynska, D. Radiienko and I. Davydenko.

Presentation of the main research material.

Fiction text is difficult to translate. However, there are various means that allow you to most accurately convey the idea of the author of the work of art. One such a tool is translation transformations.

Transformations are the basis of almost all translation techniques. They consist in changing

the formal (lexical / grammatical transformations) or semantic components of the original text while preserving the main idea.

With the help of translation transformations, you can preserve the main idea of the author by changing the formal and semantic components of the text.

There are grammatical, lexical and lexical-grammatical transformations.

Due to the differences in the grammatical structure (namely morphology) of the English and Ukrainian languages, the focus should be on the transformation of transposition.

L. Naumenko and A. Hordieieva distinguish **transposition** as the replacement of one part of speech with another one in the process of translation [1].

Depending on the category to which or function of which the word (its basis) is transited, A. Shakhmatov [5] names specific processes of transposition: substantiation (i.e. transition to the class of nouns); adjectivation (transition to the class of adjectives); verbalization (transition to the class of verbs); adverbialization (transition to the class of adverbs); pronominalization (transition to the class of pronouns).

The transformations that the text of the translation undergoes compared to the original are revealed mostly through comparative analysis.

Let us consider in detail the application of different types of transposition and make their comparative analysis on the example of Walter Scott's novel "Ivanhoe" [6] performed by Yu. Lisniak & H. Lozynska [3], D. Radiienko [4] and I. Davydenko [2].

During the work with the text of the original and the texts of the translation of Scott's novel "Ivanhoe", more than 800 examples of transposition of all kinds are analyzed.

The most common type of transposition in translations is **adjectivation**. In most cases it is used while translating nouns in the possessive case. Thus, in the following word combinations: a *ram's horn* [6] – *баранячий ріг* [3] – *баранячий ріг* [4] – *баранячий ріг* [2]; a *dog's collar* [6] – *собачий нашийник* [3] – *собачого нашийника* [4] – *собачого нашийника* [2] all the translators unanimously apply adjectivation, translating the noun with an adjective, which is more in line with the norms of the Ukrainian language.

The following examples are similar: a *sword of lath* [6] – *дерев'яним мечем* [3] – *дерев'яною шпагою* [4] – *дерев'яну шпагу* [2]; *Sheffield* [6] – *шеффілдськими* [3] – *шеффілдськими* [4] – *шеффілдських* [2]; *with a buck's-horn handle* [6] – *з колодочкою з оленього рога* [3] – *з роговим руків'ям* [4] – *із роговим ратищем* [2]; *which belonged to the woodlands of the West-Riding*

of Yorkshire [6] – які населяли **лісистий** Західний округ Йоркширу [3] – що заселяв **лісову** місцину західного Йоркширу [4] – що населяв **лісові** околиці Західного Йоркширу [2].

However, in the next example two translators use adjectivation, but Yu. Lisniak & H. Lozynska – a direct counterpart: *Cedric of Rotherwood* [6] – *Седрика з Ротервуда* [3] – *Седрика Ротервудського* [4] – *Седрика Ротервудського* [2].

The same situation can be observed in the following example: *Gurth's occupation* [6] – *Гуртова робота* [3] – *заняття Гурта* [4] – *заняття Гурта* [2]. As we see only Yu. Lisniak & H. Lozynska apply adjectivation. Two other translators use noun as in the original but at the same time apply transformation of permutation (which is not the subject of our research). This technique is usually used while nouns in the possessive case rendering into Ukrainian.

Rather often the translators apply **substantivation** translating adjectives with nouns: *seemed formerly to have been dedicated to the rites of Druidical superstition* [6] – *колись була місцем, де друїди відправляли свої поганські обряди* [3] – *колись була святилищем друїдів* [4] – *була місцем давніх обрядів друїдів* [2].

The following example demonstrates applying substantivation while gerund rendering into Ukrainian: *that it was put on by slipping it over the head and shoulders* – [6] *надягалась саме через голову* [3] – *вдягалася через голову* [4] – *надягалася через голову* [2]. At the same time all the translators use the transformation of decompression to omit the unnecessary words and present the information in a more laconic way.

In the next examples two translators apply substantivation but one – a direct counterpart which does not violate the norms of the Ukrainian morphology: *like those of a Scottish Highlander* [6] – *як у шотландських верховинців* [3] – *як то ведеться у шотландців* [4] – *як заведено в шотландців* [2]; *in ancient times* [6] – *у давнину* [3] – *у давнину* [4] – *за давніх часів* [2].

Let's study the examples of **adverbialization** in the texts under the research: *in the same posture* [6] – *не сидів спокійно* [3] – *хвильку спокійний* [4] – *не міг всидіти спокійно* [2]. While rendering the noun with an adverb all the translators are unanimous in their choice. In the next example, all the translators use adverbs to render the verb into Ukrainian: *on which the hair had been originally left* [6] – *хустром наверх* [3] – *пошитой хустром нагору* [2].

Very often in translations one can observe such type of transposition as **verbalization**: *the rich grassy glades* [6] – *порослих буйною травою* [3] – *галявин порослих пишною травою* [4] – *порослою густою травою* [2]. All the translators

render adjective *grassy* with participle (which is a non-finite form of a verb).

In the following examples the translators render English noun with Ukrainian verb forms (both finite and non-finite): *by the use of the file* [6] – *його не розпиляно* [3] – *розпилявши навіл* [4] – *лише розпилявши навіл* [2]; *so tight as to be incapable of being removed* [6] *але й не скидалося з голови* [3] – *зняти його не можна було* [4] – *зняти його не можна було* [2].

In the next example two translations demonstrate the verbalization application (they render adjective *incessant* with a verb) while I. Davydenko uses another type of transposition – adverbialization: *considered as incessant* [6] – *не втихав* [3] – *не змовкало ні на мить* [4] – *майже без утину* [2].

The same can be observed in the following: *The man had no covering upon his head* [6] – *Голова в чоловіка була непокрита* [3] – *На голові не було ніякого покриву* [4] – *Голова ж не була нічим захищена* [2]. Yu. Lisniak & H. Lozynska, and I. Davydenko apply adjectivation while D. Radiienko – substantivation translating gerund with a noun according to the norms of the Ukrainian language.

It should be noted that in the novel there are many examples of the use of non-finite verb forms, which are rendered in the translations with finite verb forms. In this case, we can not talk about the transformation of transposition, but we can state changes at the morphological level.

Here are some examples: *resembling his companion's in form* [6] – *такого самого крою* [3] – *нагадувало свинопасове* [4] – *нагадувало одяг свинаря* [2]. As one can see, English participle is translated with a finite verb. Alongside D. Radiienko renders the noun *companion's* with the help of Ukrainian adjective applying adjectivation. At the same time such lexico-semantic transformations as permutation, contextual substitution and generalization are used which highlights the necessity of complex translation tools application.

The analysis of Walter Scott's novel Ukrainian translations demonstrates that most of the transformations are of complex nature. Thus, while the following word combination translating: *to help away the tedium of those lingering hours* [6] – *скрашувати нудні години заради втіхи* [3] – *щоб розвіяти нудьгу для розваги* [4] – *щоб якимось урізноманітнити час* [2] such types of transposition are applied: verbalization (урізноманітнити), adverbialization (заради втіхи), substantivation (для розваги).

The next example: *a feeble voice of murmur to the placid and elsewhere silent streamlet* [6] – *перегородивши шлях струмочкові, що спокійно обтікав пагорок, і вода там тихесенько*

дзюркотіла [3] – *перешкоджав течії малого джерельця, що ледь чутно дзюркотіло в тиші* [4] – *й перепинив плин тоненького струмка у підніжжі пагорба, – він змушував мирний і тихий потічок невдоволено мурмотіти* [2]. As we see, Yu. Lisniak & H. Lozynska apply verbalization (обтікав, дзюркотіла) and adverbialization (тихесенько, спокійно). I. Davydenko in his translation uses substantivation (в тиші), adverbialization (ледь чутно) and verbalization (дзюркотіло). At the same time D. Radiienko applies verbalization (мурмотіти) and adverbialization (невдоволено). To make their translations more vivid and colourful all the translators use other transformations such as transcoding, contextual substitution, explication, calque. This stresses the importance to apply different types of transformations in complex to make the text of the translation easier for targeted readers to comprehend.

Conclusions. Summarizing the comparative analysis of the Ukrainian translations of the novel “Ivanhoe” performed by Yu. Lisniak & H. Lozynska, D. Radiienko and I. Davydenko, it can be argued that the transformation of transposition is often used by all translators. The most commonly used types of transposition are adjectivation and verbalization, and the less commonly used are substantivation and adverbialization. But very often the transformations are of complex nature, and along with the transposition the other (mostly lexical-semantic) transformations are applied, which proves that the translation of a literary text necessitates the translator to take into account all the characteristics and peculiarities of the fiction text, not limiting himself to any one task, and gives the authors an insight for further analysis of the novel.

BIBLIOGRAPHY

1. Науменко Л.П., Гордєєва А.Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську : навч. посібник. Вінниця : Нова книга, 2011. 136 с.
2. Вальтер Скотт. Айвенго / пер. з англ. І. Давиденко. Київ : Країна мрій, 2009. 400 с. URL: <http://testlib.meta.ua/book/279988/read/>.
3. Вальтер Скотт. Айвенго / пер. з англ. Ю. Лісник, Г. Лозинська. Київ : Веселка ; Тернопіль : Навчальна книга – Богдан. 2005. 436 с. URL: https://www.yakaboo.ua/ua/ajvengo-1236369.html#media_popup_fragment.
4. Вальтер Скотт. Айвенго / пер. з англ. Д. Радієнко. Харків : Фоліо, 2017. 480 с. URL: <https://folio.com.ua/system/books/samples/000/000/363/original/СкоттАйвенгоШБ-2017.pdf?1536370645>.
5. Шахматов А.А. Из трудов А.А Шахматова по современному русскому языку (Учения о частях речи). М. : Учпедгиз, 1951. 37 с.
6. Walter, Scott. Ivanhoe. URL: <https://www.gutenberg.org/files/82/82-h/82-h.htm>.

REFERENCES

1. Naumenko, L. P., Hordieieva, A. Y. (2011) Practical Course of Translation from English into Ukrainian: textbook [Praktychnyi kurs perekladu z anhliiskoi movy na ukrainsku: navchalnyi posibnyk]. Vinnytsia, Nova Knyha Publ., 136 p.
2. Walter, Scott (2009). Ivanhoe [Aivenho] / trans. I. Davydenko. Kyiv, Kraina Mrii Publ., 400 p. URL: <http://testlib.meta.ua/book/279988/read/>.
3. Walter, Scott (2005). Ivanhoe [Aivenho] / trans. Yu. Lisniak, H. Lozynska. Kyiv, Veselka Publ., Ternopil, Navchalna Knyha – Bohdan Publ., 436 p. URL: https://www.yakaboo.ua/ua/ajvengo-1236369.html#media_popup_fragment.
4. Walter, Scott (2017). Ivanhoe [Aivenho] / trans. D. Radiienko. Kharkiv, Folio Publ., 480 p. URL: <https://folio.com.ua/system/books/samples/000/000/363/original/СкоттАйвенгоШБ-2017.pdf?1536370645>.
5. Shakhmatov, A. A. (1951). From the works of A. A. Shakhmatov on the modern Russian language (Teachings on parts of speech) [Iz trudov A. A. Shakhmatova po sovremennomu russkomu yazyku (Ucheniya o chastyah rechi)]. Moscow, Uchpedgiz Publ., 37 p.
6. Walter, Scott. Ivanhoe. URL: <https://www.gutenberg.org/files/82/82-h/82-h.htm>.